

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Штанцеля Сергія Едуардовича на тему «Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні», подану до захисту на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 64.062.09 у Національному аерокосмічному університеті «Харківському авіаційному інституті» на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її відповідність спеціальності

Проблематика забезпечення фінансової безпеки держави належить до найбільш складних напрямів публічного управління, оскільки поєднує питання функціонування фінансової системи, державної політики, інституційного розвитку та національної безпеки. Для України ця проблематика набула особливої гостроти внаслідок повномасштабної війни, суттєвих макроекономічних дисбалансів, зростання боргового навантаження, втрати частини виробничого потенціалу та посилення залежності від зовнішньої фінансової підтримки. За таких обставин ефективність механізмів публічного управління фінансовою безпекою безпосередньо пов'язана зі спроможністю держави забезпечувати стабільність бюджетної системи, підтримувати функціонування банківського сектору, контролювати валютні ризики та формувати умови для економічного відновлення країни.

Науковий інтерес до цієї тематики зберігається протягом тривалого часу. Водночас аналіз сучасних досліджень засвідчує, що значна частина наукових праць зосереджена переважно на окремих складових фінансової безпеки або специфічних аспектах державного регулювання фінансової сфери. Питання комплексного осмислення механізмів публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, їх структурної побудови, інституційного забезпечення, взаємодії суб'єктів управління та оцінювання результативності управлінських рішень залишаються недостатньо розробленими. Актуальність дисертації посилюється тим, що автор не обмежується аналізом наявного стану

фінансової безпеки, а пропонує комплексний підхід до вдосконалення механізмів публічного управління.

Тема дисертаційного дослідження повною мірою відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. Зміст роботи охоплює питання теоретико-методологічного обґрунтування механізмів публічного управління, дослідження інституційних засад функціонування системи фінансової безпеки, удосконалення організаційно-управлінських інструментів державної політики, а також розроблення моделей і стратегій підвищення результативності діяльності органів публічної влади. Саме тому дисертація є актуальним, своєчасним і науково значущим дослідженням, результати якого становлять інтерес як для науки державного управління, так і для практики функціонування органів державної влади.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості, логічною послідовністю викладу та достатньою вірогідністю отриманих результатів. Дисертаційне дослідження виконано на основі комплексного використання сучасних методологічних підходів науки державного управління, теорії фінансової безпеки, концепцій державного регулювання фінансової сфери та стратегічного управління соціально-економічним розвитком держави.

Високий рівень обґрунтованості результатів забезпечується коректно сформованою методологічною базою дослідження. Автор використав комплекс загальнонаукових, спеціальних та прикладних методів, які відповідають предмету, меті та завданням дисертаційної роботи. Зокрема, комплексний аналіз використано для ідентифікації системних дисфункцій механізмів публічного управління фінансовою безпекою держави, системний аналіз застосовано під час дослідження фінансової безпеки як цілісної багаторівневої

системи, концептуальний аналіз став основою формування авторського бачення Концепції підвищення фінансової стійкості України.

Достовірність отриманих результатів підтверджується також використанням значної джерельної бази. У роботі опрацьовано нормативно-правові акти України, стратегічні документи державної політики, статистичні матеріали органів державної влади, аналітичні звіти міжнародних фінансових організацій, праці провідних українських і зарубіжних науковців.

Перший розділ дисертації присвячений концептуальним засадам забезпечення фінансової безпеки держави. Автор здійснив ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз фінансової безпеки як складової національної безпеки та визначального чинника сталого соціально-економічного розвитку. На особливу увагу заслуговує проведене уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження. Автор конкретизував дефініції фінансової безпеки держави, фінансових ризиків, механізму публічного управління фінансовою безпекою, системи забезпечення фінансової безпеки, фінансової стійкості, загроз фінансовій безпеці та інституційного забезпечення фінансової безпеки.

У другому розділі досліджено теоретичні засади публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави. Автором проведено системний аналіз нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки України, виявлено його сильні сторони та наявні недоліки. Переконливо доведено, що чинна нормативна база характеризується фрагментарністю та недостатнім рівнем узгодженості між окремими складовими регуляторного впливу.

У третьому розділі автор переходить до аналізу механізмів публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України. Важливим результатом дослідження є побудова системного підходу до управління фінансовою безпекою та розроблення структурно-функціональної моделі відповідної системи. Дисертантом уточнено склад суб'єктів управління фінансовою безпекою, визначено їх функції та взаємозв'язки.

У четвертому розділі здійснено комплексний аналіз фактичного стану фінансової безпеки України та результативності діяльності державних

інституцій у цій сфері. Автором проведено ґрунтовне оцінювання бюджетної, боргової, банківської та валютної безпеки держави. Доведено наявність стійких негативних тенденцій, спричинених воєнними діями, макроекономічними дисбалансами та зростанням боргового навантаження.

П'ятий розділ присвячено обґрунтуванню стратегічних напрямів удосконалення публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України. Саме цей розділ концентрує основні прикладні результати дослідження. Автором розроблено концептуальну модель підвищення фінансової стійкості держави, сформовано вектори модернізації механізмів публічного управління фінансовою безпекою, запропоновано структурну модель функціонування удосконаленого механізму публічного управління.

Достовірність наукових результатів підтверджується їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на викладене можна дійти висновку, що сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень теоретичного обґрунтування, базуються на репрезентативній джерельній та інформаційній базі, підтверджуються результатами проведених досліджень.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Наукові результати, отримані у дисертаційному дослідженні Штанцеля Сергія Едуардовича, характеризуються належним рівнем достовірності, логічною послідовністю та науковою новизною. Достовірність сформульованих положень забезпечується використанням сучасної методології наукового пізнання, репрезентативної інформаційної бази, значного масиву нормативно-правових документів, офіційних статистичних матеріалів, міжнародних аналітичних звітів та результатів досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних науковців.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у вирішенні важливої наукової проблеми, що стосується розвитку теоретико-методологічних засад та

практичного інструментарію публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України. До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести:

- удосконалення понятійно-категоріального апарату фінансової безпеки держави;
- обґрунтування багатокomпонентної архітектури системи фінансової безпеки;
- формування концептуальної моделі механізму публічного управління фінансовою безпекою;
- розроблення структурно-функціональної моделі взаємодії суб'єктів управління та запропонування системи інтегрованого управління фінансовими ризиками.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях є достатньою та відповідає встановленим вимогам до докторських дисертацій. Основні положення, висновки та результати дисертації відображено у двадцяти дев'яти наукових працях автора. Серед них чотири статті опубліковано у наукових виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Scopus, сімнадцять статей надруковано у фахових наукових виданнях України категорії «Б», а також вісім публікацій представлено у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Тематика публікацій повною мірою відповідає змісту дисертаційного дослідження та охоплює його основні теоретичні, методологічні та прикладні аспекти.

Аналіз наукових праць автора свідчить про послідовність розвитку наукової концепції дослідження та належний рівень апробації отриманих результатів. Опубліковані роботи відображають усі основні етапи наукового пошуку, починаючи від дослідження теоретичних засад фінансової безпеки держави та завершуючи розробленням моделей і механізмів удосконалення публічного управління у відповідній сфері. Це дає підстави стверджувати, що результати дисертації є достатньо апробованими, достовірними та повною мірою висвітленими у наукових публікаціях автора.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Практичне значення дисертаційної роботи визначається спрямованістю отриманих результатів на вирішення актуальних завдань удосконалення системи публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України. Запропоновані автором наукові положення, концептуальні підходи, організаційно-управлінські механізми та практичні рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані органами державної влади під час формування та реалізації державної політики у сфері фінансової безпеки, управління фінансовими ризиками, стратегічного планування та забезпечення фінансової стійкості держави.

Практичну цінність становлять розроблені автором пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки, створення координаційного центру управління фінансовими ризиками, запровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної платформи моніторингу фінансових загроз, а також формування системи оперативного реагування на ризики та кризові явища у фінансовій сфері.

Важливою перевагою дисертаційної роботи є орієнтація запропонованих рекомендацій на потреби воєнного та повоєнного розвитку України. Розроблені автором механізми можуть використовуватися під час формування програм економічного відновлення, реалізації політики фінансової стабілізації та адаптації фінансової системи до нових безпекових викликів.

Практичну значущість отриманих результатів підтверджує їх апробація та використання під час підготовки наукових, аналітичних і прикладних матеріалів, присвячених проблемам фінансової безпеки держави. Окремі положення дослідження можуть бути використані у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ, закладів вищої освіти та аналітичних центрів. Результати дисертації також можуть бути застосовані у навчальному процесі під час викладання дисциплін з публічного управління, державної політики, фінансової безпеки, державного регулювання економіки та стратегічного управління.

Оцінка ідентичності реферату та основних положень дисертації

Зміст реферату є ідентичним змісту дисертаційної роботи за основними концептуальними положеннями, теоретичними узагальненнями, науковою новизною та практичними рекомендаціями.

У рефераті послідовно розкрито актуальність обраної теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено характеристику використаних методів наукового пізнання, відображено основні результати кожного розділу дисертації та подано узагальнення отриманих наукових результатів. Структура реферату відповідає структурі дисертації та відтворює логіку авторського дослідження від теоретико-методологічного обґрунтування фінансової безпеки держави до розроблення практичних механізмів удосконалення публічного управління у відповідній сфері.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, знайшли належне відображення у рефераті. Представлені у ньому результати повністю відповідають змісту дисертації, не містять суперечностей або розбіжностей щодо трактування наукових результатів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Надаючи загалом позитивну оцінку дисертаційній роботі, є окремі зауваження та дискусійні положення.

1. По-перше, у підрозділі 1.4 «Теоретичне вивчення ролі держави у забезпеченні фінансової безпеки» автор переконливо обґрунтовує місце держави у формуванні системи фінансової безпеки та визначає її базові функції. Разом з тим недостатньо розкрито питання розмежування повноважень держави та ринкових інститутів у забезпеченні фінансової стабільності. Залишається дискусійним рівень державного втручання у фінансову сферу за умов високої волатильності фінансових ринків та активізації приватного фінансового сектору. Більш детальний аналіз цього питання посилив би теоретичну завершеність дослідження.

2. По-друге, у підрозділі 2.4 «Європейський досвід публічного управління забезпечення фінансової безпеки держави» автором проведено ґрунтовний аналіз практики держав Європейського Союзу. Водночас робота переважно концентрується на позитивних аспектах функціонування європейських моделей управління. Доцільно було б більш детально проаналізувати обмеження та проблеми впровадження окремих європейських інструментів у країнах Центральної та Східної Європи, які мають подібні до України інституційні та економічні умови розвитку. Це дало б можливість більш обґрунтовано оцінити перспективи їх адаптації до української практики.

3. По-третє, у підрозділі 4.1 «Методологія визначення ефективності та результативності публічного управління забезпечення фінансової безпеки в Україні» запропоновано авторський підхід до оцінювання ефективності публічного управління. Проте у роботі недостатньо детально обґрунтовано процедуру визначення вагових коефіцієнтів окремих індикаторів фінансової безпеки. Відсутність розгорнутого опису алгоритму їх розрахунку певною мірою ускладнює можливість практичного відтворення авторської методики іншими дослідниками.

4. По-четверте, у підрозділі 4.3 «Виявлення критичних факторів впливу на фінансову безпеку» автор визначає комплекс макроекономічних, боргових, бюджетних, валютних та інституційних ризиків. Водночас поза межами дослідження фактично залишився аналіз впливу кіберризиків на фінансову безпеку держави. З огляду на активну цифровізацію фінансового сектору та зростання кількості кіберзагроз цей напрям потребував би більш детального висвітлення, особливо з позицій публічного управління та державного контролю.

5. По-п'яте, у підрозділі 5.2 «Розробка комплексної моделі інтегрованого управління забезпечення фінансової безпеки в Україні» автор запропонував комплексну модель інтегрованого управління фінансовою безпекою. Разом із тим у роботі недостатньо конкретизовано механізм оцінювання ефективності функціонування запропонованої моделі після її впровадження. Зокрема,

доцільним було б визначити систему кількісних критеріїв та цільових показників, які дозволили б оцінювати результативність запропонованих управлінських рішень у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Висловлені зауваження та дискусійні положення мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони стосуються переважно окремих аспектів розвитку авторських положень та відкривають додаткові напрями подальших наукових досліджень у сфері публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність обраної теми, належний рівень наукової новизни отриманих результатів, обґрунтованість і достовірність сформульованих наукових положень, висновків та рекомендацій, а також їх теоретичне і практичне значення, слід констатувати, що дисертаційна робота Штанцеля Сергія Едуардовича є самостійним, завершеним та оригінальним науковим дослідженням, у якому вирішено важливу наукову проблему щодо розвитку теоретико-методологічних засад та вдосконалення механізмів публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України.

Основні результати дослідження пройшли належну апробацію та знайшли відображення у достатній кількості наукових праць автора, у тому числі у публікаціях, що індексуються міжнародними наукометричними базами даних, фахових виданнях України та матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Обсяг і якість наукових публікацій повністю відповідають встановленим вимогам до докторських дисертацій.

Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації, реферату та наукових публікацій автора не дає підстав вважати, що представлені наукові результати містять неправомірні запозичення або інші порушення академічної етики.

Дисертаційне дослідження Штанцеля Сергія Едуардовича на тему «Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні» за своїм змістом, рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів відповідає вимогам пунктів 7, 8 і 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

Начальник центру організації та координації наукової та інноваційної діяльності Національна академія Національної гвардії України
доктор наук з державного управління, професор

Сергій БЄЛАЙ

Підпис професора С. Бєлая засвідчую

Т.в.о. першого заступника начальника Національної академії
Національної гвардії України з навчально-методичної та наукової роботи
кандидат військових наук, професор

Володимир ТРОБЮК